

*Позов Д. А.,**аспірант відділу проблем приватного права
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України*

ПОНЯТТЯ «КОНФЛІКТ» ТА «СПІР» У ТЕОРЕТИЧНІЙ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ МЕДІАЦІЇ

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що норми Закону України «Про медіацію» спрямовані на врегулювання відносин, які виникають між сторонами під час конфлікту (спору), у процесі медіації. Разом з тим суб'єкти законодавчої ініціативи використали термін «конфлікт (спір)», не розкриваючи його змісту ні в статті 1, ні в тексті Закону України «Про медіацію». Тому в практичній та теоретичній площині виникають логічні запитання про те, на що спрямована медіація – на врегулювання спору чи конфлікту, у яких випадках процедура медіації застосовується до спірних відносин, а в яких – до конфліктних, який зміст термінів «конфлікт» та «спір» та інші. Метою статті є науково-практичний аналіз підходів до розкриття змісту термінів «конфлікт» та «спір» у процесі медіації, а також розробка пропозицій щодо удосконалення Закону України «Про медіацію». З науково-практичної точки зору розкрито зміст термінів «конфлікт» та «спір», які використовуються в Законі України «Про медіацію». Запропоновано удосконалити норми Закону України «Про медіацію» в частині доповнення статті 1 новими термінами «конфлікт» та «спір». Піддано критиці використання в цьому Законі правової конструкції «конфлікт (спір)» та акцентовано увагу на дотриманні в Законі принципу юридичної визначеності як елемента правової держави. Також досліджено, що Законом передбачається проведення процедури медіації в судовому процесі, тому конструкція «позасудова процедура», на нашу думку, є юридично некоректною та потребує її погодження зі ст. 8 Конституції України в частині юридичної визначеності. Отже, пропонується розглядати медіацію як альтернативну форму врегулювання конфліктів чи спорів та використовувати термін «врегулювання», який відповідає, наприклад, термінології Цивільного процесуального кодексу України, зокрема главі 4 «Врегулювання спору за участю судді». Пропонуємо термін «спір» використовувати переважно для визначення юрисдикційного шляху врегулювання правового спору, який закріплюється у процесуальних та матеріальних нормах. Таким чином, метою статті є науково-практичний аналіз підходів до розкриття змісту термінів «конфлікт» та «спір» у процесі медіації, а також розробка пропозицій щодо удосконалення Закону України «Про медіацію». Теоретико-методологічну основу цієї статті становить система філософських, загальнонаукових і спеціальних методів, призначених для отримання об'єктивних, достовірних результатів.

Ключові слова: медіація, спір, конфлікт, права людини.

Постановка проблеми. У преамбулі Закону України «Про медіацію» (далі – Закон) установлено, що Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою [1].

Тобто норми Закону спрямовані на врегулювання відносин, які виникають між сторонами під час конфлікту (спору), у процесі медіації. Разом з тим суб'єкти законодавчої ініціативи використали термін «конфлікт (спір)», не розкриваючи його змісту ні в статті 1, ні в тексті Закону. Тому в практичній та теоретичній площині виникають логічні запитання про те, на що спрямована медіація – на врегулювання спору чи конфлікту, у яких випадках процедура медіації застосовується до спірних відносин, а в яких – до конфліктних, який зміст термінів «конфлікт» та «спір» та інші.

Немає єдності щодо розкриття змісту термінів «спір» та «конфлікт» серед науковців. Наукові праці вчених у сфері медіації дискусію лише підсилюють, оскільки, наприклад, Н. Троцюк присвячує своє дослідження загальним засадам запровадження медіації як альтернативного способу вирішення спорів щодо об'єктів права інтелектуальної власності в Україні («Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності»), про врегулювання митних спорів під час медіації йдеться в статті А. Маслової «Загальнотеоретична характеристика медіації та передумови її використання як процедури вирішення митних спорів», медіацію як форму досудового вирішення спору розглядають А. Собакарь та Р. Опацький («Медіація як форма досудового вирішення спорів щодо примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності»), тоді як В. Полянська пропонує дослідити медіацію через призму політичних конфліктів («Медіація політичних конфліктів як інструмент гармонізації політичних відносин»), а А. Ключник, Н. Галунець, А. Гусенко – як спосіб вирішення конфліктів у громадах («Медіація як спосіб вирішення конфліктів у громадах у процесі децентралізації») тощо.

Слід також зазначити, що, хоча темі медіації приділено достатньо уваги в юриспруденції (Ж. Васильєва-Шаламова, О. Кармаза, О. Кірдан, Д. Кушерець, С. Короєд, Н. Крестовська, Л. Логущ, Н. Мазаракі, Т. Подковенко, Ю. Притика, С. Сулейманова, Н. Троцюк, Т. Федоренко, Н. Шишка та ін.), науці бракує комплексних робіт із дослідження термінологічного апарату медіації.

На нашу думку, становлення інституту медіації в Україні відповідає міжнародним та європейським стандартам розвитку права. Так, важливими і такими, що можуть бути відображені в законодавстві України як держави, яка з 23 червня 2022 року стала кандидатом на членство в Європейському Союзі, є положення, що містяться в Рекомендації № R(98)1 про медіацію у сімейних справах, Рекомендації № R(99)19 про медіацію у кримінальних справах, Рекомендації Rec(2001)9 про альтернативу судовому провадженню для адміністративних органів влади та приватних сторін, Рекомендації (2002)10 щодо

цивільних справ, Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. із певних аспектів медіації у цивільних і комерційних справах тощо.

Проте неточність та нечіткість формулювання змісту деяких норм Закону ускладнює правозастосовну практику та робить її неоднозначною. Тобто наведене вказує на актуальність теми дослідження.

Метою статті є науково-практичний аналіз підходів до розкриття змісту термінів «конфлікт» та «спір» у процесі медіації, а також розробка пропозицій щодо удосконалення Закону України «Про медіацію».

Виклад основного матеріалу. Медіація в широкому розумінні як процедура, в якій незалежна особа допомагає іншим особам урегулювати відносини, які мають конфліктний чи спірний характер, існує дуже давно. Це підтверджується, наприклад, положеннями Біблії, відповідно до яких Ісус виступив посередником між Богом і людьми (1 Тимофій 2:5–6). У конфліктології доведено, що суперечки і конфлікти супроводжують людей із найдавніших часів, із часів їх виникнення до сьогодні. Людство намагається розробляти та застосовувати різні способи й механізми врегулювання конфліктних чи спірних відносин на підставі моральних, релігійних і правових норм за участю «посередника» тощо. Крім того, про застосування механізмів посередництва, як сприяння досягненню взаємопогодженого рішення на основі всеохоплюючих та прискорених процедур за допомогою посередника (ст. 327), зокрема, йдеться в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка ратифікована із заявою Законом України від 19.09.2014 № 1678-VII.

Звернення до суду є універсальним механізмом захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб (рішення КСУ від 12.04.2012 № 9-рп/2012). Водночас судовий захист вважається найбільш дієвою гарантією відновлення порушених прав і свобод людини та громадянина (рішення КСУ від 09.09.2010 № 19-рп/2010), а також гарантією реалізації інших конституційних прав і свобод, їх утвердження та захисту за допомогою правосуддя (рішення КСУ від 23.11.2018 № 10-р/2018).

Здійснивши науково-практичний аналіз норм Конституції України, доходимо висновку, що в Основному Законі України передбачено судову та позасудову форми захисту прав громадян. Нами вже зазначалося, що Закон України «Про медіацію», використавши правову конструкцію «позасудова процедура врегулювання конфлікту (спору)», породив ще одну наукову дискусію. Такий висновок впливає з положень цього Закону, якими вносяться зміни до Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, а також ст. 3 Закону, оскільки передбачено, що «сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу» (зміни до ст. 46 ГПК України). Тобто Законом передбачено проведення процедури медіації в судовому процесі, а конструкція «позасудова процедура» є юридично некоректною та потребує її погодження зі ст. 8 Конституції України в частині юридичної визначеності. Нами пропонується розглядати медіацію як альтернативну форму врегулювання конфліктів (спорів) та використовувати термін «врегулювання», який відповідає, наприклад, термінології Цивільно процесуального кодексу України, зокрема главі 4 «Врегулювання спору за участю судді» [2].

В умовах дії воєнного стану в Україні дослідники слушно акцентують увагу на ефективності проведення медіації як окремої позасудової процедури чи процедури, яка органічно вплетена в цивільний, господарський, адміністративний та кримінальний процеси. Тож складно заперечити, що здійснення правосуддя в Україні в умовах воєнного стану ускладнено низкою системних проблем, частина з яких посилилась, а решта виникла безпосередньо внаслідок збройної агресії. Медіація як неюрисдикційний метод вирішення спорів позбавлена цих проблем та дозволяє сторонам вибирати найефективніший і прийнятний для них варіант вирішення спору. Медіацію потрібно розглядати як допоміжний інститут правової системи, що покликаний утверджувати верховенство права та служити справедливості [3].

У ст. 1 Закону термін «медіація» визначено як позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Тобто суб'єкти законодавчої ініціативи використали в Законі термін «конфлікт (спір)».

Здійснивши науково-практичний аналіз норм Закону, доходимо висновку, що в його преамбулі та статтях використано термін «конфлікт (спір)», але його зміст не розкрито в ст. 1 «Визначення термінів» Закону. У розділі IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону йдеться про трудовий спір та земельний спір. Водночас у теорії трудового права, наприклад, М. Іншин пропонує розрізняти «трудові конфлікти» та «трудові спори» як соціальні конфлікти [4], що також спонукає до розкриття змісту термінів «конфлікт» та «спір», які застосовуються в процесі медіації, та вказує на актуальність теми дослідження.

У зв'язку з цим зазначимо, що відповідно до ст. 8 Конституції України в Україні визнається та діє принцип верховенства права. Одним з основних фундаментальних елементів цього принципу є юридична визначеність, згідно з якою юридичні норми мають бути чіткими, ясними і недвозначними, оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування і не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці. На це звертав увагу Конституційний Суд України у відповідних рішеннях від 22.09.2005 № 5-рп, від 29.06.2010 № 17-рп, від 11.10.2011 № 10-рп. Європейський суд з прав людини також неодноразово підкреслював, що закони мають відповідати встановленому Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод стандарту, який вимагає достатньо чіткого формулювання правових норм у тексті нормативно-правових актів. Зокрема, «...закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку, аби бути здатними – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою його дія» (рішення у справі «Веренцов проти України», 11.04.2013).

Крім того, згідно з § 163 Українського правопису, схваленого постановою КМУ від 22.05.2019 № 437, в українській пунктуації застосовуються круглі, або заокруглені дужки ( ). Круглі дужки ставимо для виділення в тексті підзаголовків, пояснення маловідомих, зокрема іншомовних, слів, уточнення попереднього слова (слів), для наведення другої назви кого- або чого-небудь, прикладів до чого-небудь, варіантів (слова та ін.), для подання прізвища автора або іншого джерела після цитування тощо [5].

Натомість в юриспруденції та законодавстві використовуються окремо терміни «конфлікт» та «спір», які мають різне значення. Наприклад, відповідно до ст. 1 Закону України «Про фінансову реструктуризацію» спір – це протиріччя або суперечка між залученими кредиторами чи між залученими кредиторами та боржником щодо пріоритетності та розміру вимог кредиторів. У Методичних рекомендаціях щодо роботи з конфліктами в органах місцевого самоврядування, затверджених наказом Національного агентства України з питань державної служби від 20.06.2022 № 47-22, конфлікт – соціальне явище, коли має місце зіткнення різних позицій, інтересів, потреб, бачень, цінностей, вірувань двох чи більше осіб під час виконання ними посадових обов'язків. Подібне визначення конфлікту міститься і в Методичних рекомендаціях щодо роботи з конфліктами в державних органах, затверджених наказом Національного агентства України з питань державної служби від 20.06.2022 № 46-22.

Принагідно зазначимо, що в наказах Національного агентства України з питань державної служби від 20.06.2022 № 47-22 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи з конфліктами в органах місцевого самоврядування», від 20.06.2022 № 46-22 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи з конфліктами в державних органах». В обох вищезгаданих наказах НАДС містяться: Рекомендований перелік ознак, що можуть свідчити про наявність конфлікту, Рекомендовані настанови стороні конфлікту для роботи з конфліктом, Рекомендовані аналітичні інструменти тощо.

Найбільш часто термін «конфлікт» вживається в міжнародному праві в значенні міжнародного воєнного, збройного конфлікту, а також у нормативно-правових актах України, прийнятих у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України та введенням на всій території України 24 лютого 2022 року воєнного стану, а термін «спір» – у сфері приватно-правових відносин. Тому в практичній та науковій площині виникає необхідність розкриття їх змісту.

Тлумачний словник української мови містить декілька значень терміна «конфлікт», а саме: зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка; ускладнення в міжнародних відносинах, що може призвести до збройної сутички [6]. У Вікіпедії конфлікт (лат. *conflictus* – зіткнення, сутичка) визначено як зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, що супроводжуються складними колізіями; ситуація, в якій кожна зі сторін намагається зайняти позицію несумісну з інтересами іншої сторони [7]. Науково-практичний аналіз терміна «конфлікт» свідчить, що єдиного загальноприйнятого визначення цього терміна в науці не існує; його зміст залежить від того, в якій сфері відносин він досліджується. Загалом залежно від сфери суспільних відносин, в яких виникають конфлікти, вчені виділяють економічні, виробничі, сімейні, політичні, побутові, ідеологічні конфлікти тощо, тож і зміст цих понять відрізняється. Крім того, розрізняють такі типи конфлікту:

- залежно від суб'єктів – внутрішньо особистісний, міжособистісний, між особистістю та групою, міжгруповий, міждержавний, глобальний;

- залежно від форми і драматизму перебігу – антагоністичні та неантагоністичні, приховані та неприховані, організовані та неорганізовані, конструктивні та деструктивні, раціональні та нерациональні;

- за типом вирішення – прості (швидко вирішуються), складні (на їх вирішення потрібен тривалий час);

- за змістом – реалістичні (мають реальне підґрунтя для виникнення), нереалістичні (відбуваються на рівні емоцій);

- залежно від напрямків комунікацій – горизонтальні (між рядовими членами колективу), вертикальні (між підлеглими і керівником);

- за етапом виникнення – стихійні, заплановані, спровоковані, ініціативні;

- за часом їх розвитку – короточасні, тривалі, затяжні тощо [8].

Разом з тим науковці єдині в тому, що основою будь-якого конфлікту є протиріччя, які виникають між людьми чи усередині самої людини – особистості. Конфлікт визначається як активні взаємоспрямовані дії опонентів для реалізації своїх цілей, забарвлені сильними емоційними переживаннями [9].

Як правило, конфлікт виникає між суб'єктами, має тимчасовий характер, має об'єкт – щось, з приводу чого в суб'єктивному конфлікту відбувається загострення протиріч (матеріальні речі, духовні цінності тощо) та предмет конфлікту – протиріччя, які виникають між суб'єктами конфлікту та які вони намагаються вирішити. Сутність конфлікту виражається в його предметі. Тому вирішення конфлікту насамперед пов'язане з усуненням предмета конфлікту, який завжди проявляється чітко на відміну від об'єкта конфлікту, який може бути реальним, потенційним чи ілюзорним. Так, наприклад, якщо премія, яка виплачувалася працівникам установи та через яку виник конфлікт, скасована чи розподілена, це призводить до зникнення об'єкта конфлікту та припинення загалом конфлікту. Проте, якщо між суб'єктами конфлікту залишається протистояння (конфліктні відносини), конфлікт може бути продовжений.

У конфліктології серед причин виникнення конфліктів виділяють, наприклад, такі: проблеми розподілу влади; недостатня кількість грошей, адже недостатньо повне чи обмежене отримання коштів спричиняє невдоволення, протести, страйки, мітинги, що об'єктивно нагнітає напруженість у суспільстві; непродумана політика, оскільки ухвалення владними структурами поспішного, необдуманого рішення може спричинити невдоволення більшості людей і сприяти виникненню конфлікту; розбіжність індивідуальних і суспільних інтересів; відмінності в намірах та вчинках окремих особистостей, соціальних груп, партій; заздрість; ненависть; расова, національна та релігійна неприязнь [10].

Що стосується терміна «спір», то тлумачний словник української мови містить декілька його значень, а саме: словесне змагання; обговорення чого-небудь двома або кількома особами, в якому кожна зі сторін обстоює свою думку, свою правоту; взаємні домагання щодо володіння чим-небудь, посідання чогось і т. ін., вирішувани переважно судом [11].

В юриспруденції поняття «спір» має дискусійний характер. Зокрема, зазначається, що основною зброєю сторін конфлікту є спір, що скерований на відстоювання якихось власних інтересів, потреб, бажань тощо (І. Озерський). Спір є юридичним виразом конфлікту (С. Йосипенко). Термін «спір» має інше логіко-лінгвістичне навантаження, ніж «конфлікт», та означає дискусію, полеміку, контраверсію і використовується для означення законним шляхом вирішення правових конфліктів (І. Лихолат); наявності між особами суперечки юридичного характеру (або фактичного характеру, якщо факти мають правові наслідки) (Ю. Притика). Поняття «конфлікт» на відміну від поняття

«спір» є ширшим, оскільки передбачає зіткнення інтересів, поглядів чи прагнень сторін, яке не завжди супроводжується порушенням прав та інтересів тієї чи іншої сторони і не завжди завершується зверненням до юрисдикційних чи неюрисдикційних способів захисту прав (Н. Крестовська, Л. Романадзе).

Аналіз норм законодавства України свідчить, що термін «спір» використовується переважно для визначення юрисдикційного шляху врегулювання правового спору в суді та закріплюється в процесуальних та матеріальних нормах. Так, наприклад, у ст. 124 Конституції України передбачено, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір. Відповідно до норм ст. 295, 366, 402 Цивільного кодексу України спір вирішується судом. Аналогічні норми містяться в ст. 71 Сімейного кодексу України, ст. 158 Земельного кодексу України тощо.

Отже, зважаючи на викладене, зміст термінів «конфлікт» та «спір» доцільно було б розкрити в ст. 1 Закону, як це вже пропонувалося [12; 13].

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що Закон, використовуючи конструкцію «конфлікт (спір)», не розкриває її значення. Вченими не напрацьовано єдиного визначення термінів «конфлікт» та «спір», які використовуються в процесі медіації. Правова конструкція «конфлікт (спір)», наведена в Законі, потребує уточнення.

Нами пропонується розглядати в процесі медіації терміни «конфлікт» та «спір» як такі, що мають різне правове значення. Як правило, термін «конфлікт» є формою розв'язання суперечностей та має ширший характер. Конфлікт може перерости в спір. Спір – це зіткнення різних точок в юридичному процесі доказування та спростування, в якому кожний із суб'єктів захищає свої суб'єктивні права; спірні відносини виникають у зв'язку з порушенням, невизнанням чи оспорюванням прав суб'єктів відносин та направлені на врегулювання спору в суді чи за допомогою інших альтернативних форм захисту прав.

В одній групі суспільних відносин (наприклад, у сфері сімейного права) можуть виникати конфлікти та спори (наприклад, конфлікт між батьками та дітьми, спір щодо права власності на майно подружжя). І конфлікт, і спір є негативними юридичними явищами, які можуть вирішуватися в площині юриспруденції, психології, конфліктології тощо.

Література:

1. Про медіацію : Закон України від 16 лист. 2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 06.03.2023).
2. Закон України «Про медіацію». Науково-практичний коментар станом на 1 квітня 2023 р. / за заг. ред. д.ю.н., проф. О.О. Кармази, к.ю.н., доц. Т.В. Федоренко, к.ю.н., доц. П.О. Ізюти Київ : Талком, 2023. 241 с.
3. Піддубний Д.І. Розвиток інституту медіації в умовах воєнного стану в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 3. С. 130–134.
4. Іншин М.І. Трудові конфлікти та трудові спори у системі соціальних конфліктів. *Форум права*. 2006. № 2. С. 71–75.
5. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf> (дата звернення: 06.03.2023).
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун». 2005. С. 570.
7. Конфлікт. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82> (дата звернення 06.03.2023).

8. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / А.В. Семенова, Р.С. Гурін, Т.Ю. Осипова, А.М. Ващенко ; за ред. А.В. Семенової. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2007. 341 с.
9. Приватні та публічні інтереси в умовах пандемії Covid-19: колізії та правові шляхи вирішення : монографія / С.О. Харитонов, О.І. Харитонова, С.Б. Булеца ; за ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонів, К.Г. Некіт. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 29.
10. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 168 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун». 2005. С. 1367.
12. Кармаза О.О. Медіація та переговори як альтернативні способи вирішення спорів. *Підприємство, господарство та право*. 2020. № 5. С. 13–18.
13. Karmaza, O.O., Koucherets, D.V. & Lutska, H.V. (2023). Mediation in Ukraine as an effective extrajudicial form of protection of citizens' rights in the conditions of the legal regime of martial law. Publishing House "Baltija Publishing".

Pozov D. The concepts of “conflict” and “dispute” in the theoretical model of the mediation process

Summary. The relevance of the article lies in the fact that the norms of the Law of Ukraine “On Mediation” are aimed at the settlement of relations that arise between the parties during a conflict (dispute), in the process of mediation. However, the subjects of the legislative initiative used the term “conflict (dispute)” without disclosing its meaning either in Article 1 or in the text of the Law of Ukraine “On Mediation”. Therefore, on the practical and theoretical level, logical questions arise about what mediation is aimed at – the settlement of a dispute or conflict, in which cases the mediation procedure is applied to disputed relations, and in which – to conflict ones, what is the meaning of the terms “conflict” and “dispute” and other. The purpose of the article is a scientific and practical analysis of approaches to revealing the meaning of the terms “conflict” and “dispute” in the mediation process, as well as the development of proposals for improving the Law of Ukraine “On Mediation”. From a scientific and practical point of view, the meaning of the terms “conflict” and “dispute” used in the Law of Ukraine “On Mediation” is revealed. It is proposed to improve the norms of the Law of Ukraine “On Mediation” in the part of supplementing Article 1 with the new terms “conflict” and “dispute”. The use of the legal construction “conflict (dispute)” in this Law is criticized, and attention is focused on compliance with the principle of legal certainty as an element of the rule of law in the Law. It has also been investigated that the Law provides for the mediation procedure in the court process, therefore, in our opinion, the construction “out-of-court procedure” is legally incorrect and requires its agreement with Art. 8 of the Constitution of Ukraine in terms of legal certainty. Therefore, it is suggested to consider mediation as an alternative form of conflict or dispute settlement and to use the term “settlement”, which corresponds, for example, to the terminology of the Civil Procedure Code of Ukraine, in particular, Chapter 4 “Dispute Settlement with the Participation of a Judge”. We suggest using the term “dispute” mainly to define the jurisdictional way of settling a legal dispute, which is fixed in procedural and material norms. Thus, the purpose of the article is a scientific and practical analysis of approaches to revealing the meaning of the terms “conflict” and “dispute” in the mediation process, as well as the development of proposals for improving the Law of Ukraine “On Mediation”. The theoretical and methodological basis of this article is a system of philosophical, general scientific and special methods designed to obtain objective, reliable results.

Key words: mediation, dispute, conflict, human rights.